

Дата: 07.03.23

Клас: 8-В

Укр.літ

Вч.: Харенко Ю.А.

Тема: Образи діда Платона і діда Савки. Їхній моральний урок для солдатів

Мета: знати найголовніші факти з біографії митця; вдумливо читати твір, переказувати і коментувати прочитане; визначати ідею твору; характеризувати образи діда Платона і діда Савки; пояснювати той важливий моральний урок, який продемонстрували герої власним самовідданим вчинком; висловлю судження про поняття патріотизму, героїзму у воєнний та мирний часи; усвідомлення важливості історичної пам'яті для кожної людини; саможертвність, мужність і звитяга – вияв внутрішньої свободи сильної особистості.

Епіграф:

Лише сильним дано право на безсмертя.

Олександр Довженко

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

1.1. Інтерактивний прийом «Кросенс»

Подивіться на малюнки. Які асоціації у вас виникають? Як ви гадаєте, творчість якого митця ми з вами вивчатимемо на сьогоднішньому уроці?

shutterstock.com • 1458783995

(1-й малюнок – містечко, поблизу якого народився О. Довженко;

2-й малюнок – Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка, де навчався геніальний митець, на честь якого і названо цей навчальний заклад;

3-й малюнок – О. Довженко прославився передовсім як видатний письменник;

4-й малюнок – вагоме місце в житті О. Довженка займала праця в кіно;

5-й малюнок – коли ви відгадуєте усі малюнки, під знаком питання розкривається портрет О. Довженка;

6-й малюнок – О. Довженко брав участь у Другій світовій війні в якості військового кореспондента;

7-й малюнок – О. Довженка мучила хвороба серця;

8-й малюнок – Сосницький літературно-меморіальний музей О. Довженка;

9-й малюнок – кіностудія імені О. Довженка у Києві).

1.2. Коментар учителя

Сьогодні ми продовжуємо вивчати творчість О. Довженка, зокрема періоду Другої світової війни.

II. Повідомлення теми, мети уроку, мотивація навчальної діяльності

2.1. Повідомлення теми уроку

Тема сьогоднішнього уроку: «Образи діда Платона і діда Савки. Їхній моральний урок для солдатів».

Сьогодні на уроці ми з вами охарактеризуємо образи діда Савки і діда Платона, персонажів твору «Ніч перед боєм», визначимо, у чому полягає моральний урок дідів для солдатів та якими рисами повинна бути наділена справжня сильна особистість?

2.2. Робота з епіграфом

Епіграфом до уроку стали слова відомого українського письменника, кінорежисера, активного громадського діяча культури й мистецтва Олександра Довженка: «Лише сильним дано право на безсмертя».

– Як ви зрозуміли ці рядки? (люди, які сильні не тільки фізично, а й морально цілком здатні на відважні вчинки, які увіковічнять їх в історії)

– Чому письменник наголошує, що безсмертя дано «лише сильним»? В якому значенні вжито вислів «сильна людина» (слабка людина не спроможна на відважні вчинки; переносному)

– Хто така «сильна людина»? (людина, яка має твердий, стійкий, вольовий характер, який виявляє рішучість, наполегливість у чому-небудь, непохитність духу)

– Чи погоджуєтесь ви з думкою: «Лише сильним дано право на безсмертя»? Як нам стати «сильними людьми»? (Так. Потрібно навчитися керувати своїми емоціями, вчинками; робити висновки з ситуацій, які наведені в кінофільмах, художніх творах, власного життя).

III. Засвоєння нових знань і розвиток на їх основі умінь і навичок

3.1. Робота над ідейно-тематичним змістом твору

– Назвіть головних героїв твору. Що вам про них відомо? (Петро Колодуб – капітан, Герой Радянського Союзу, людина безстрашна і невтомна, хоч на вид такий і маленький, і не дуже неначебто й здоровий. З любого пекла виходить переможцем. До війни був садівником. Садив колгоспні сади, співав пісень, дівчаток любив та, мабуть, що й усе; дід Платон Півторак – мудрий чоловік, перевозив бійців разом з дідом Савкою, а також надав постанови воякам; дід Савка – разом з дідом Платоном переправляв бійців через Десну);

– Назвіть прізвища другорядних героїв твору (Сокіл, Троянда, Дробот). Які асоціації вони у вас викликають? (Рослинний і тваринний світ);

– Чому, на вашу думку, автор обирає такі прізвища для своїх пероснажів? (природа уособлює мир)

– Яким на початку твору показано Петра Колодуба? (людина безстрашна й невтомна)

– Ким був Петро Колодуб до війни? («А до війни я був садівником. Сади колгоспам садив, співав пісень, дівчаточок любив та, мабуть, що й усе)

- Ким є Петро Колодуб на війні? (командир танка)
- Про що просять солдати свого командира перед боєм? (розповісти свій внутрішній секрет бойового духу)
- Навіщо це їм потрібно? (бій буде важкий, і солдати розуміють, що не всі повернуться назад)
- Чи намагалися солдати пояснити чому вони тікають? Що відчували вони? Зачитайте цитату на підтвердження власної думки ([Колодуб]: «*Мені здалося, що мене перевозять на той світ. Сором і розпач, і невимовний жаль, і безліч інших гострих почувань охопили мою душу, і скрутили її, і пригнули*»)
- Хто такі дід Савка і дід Платон? Чим вони займалися? (перевозили втікачів на інший берег Десни)
- Хто вплинув на патріотичні почуття головного героя? (дід Платон)
- Як природа реагувала на відступ солдат? Підтвердіть свою думку цитатою з тексту («*Сонце давно вже зайшло. Але його проміння освітлювало ще з-за горизонту верхи велетенського нагромадження хмар, що насувалися з заходу на все небо. Хмара була важка, темно-темно-синя, внизу зовсім чорна...*»)
- Як ви вважаєте, чому в діда Платона текли сльози, коли він перевіз солдат і вони пішли в лози? (йому було боляче й нестерпно спостерігати за відступом молодих бійців, які повинні захищати їхню країну, їхню спокійну старість)
- Чим завершується оповідання? (дід Платон і дід Савка посеред Десни потопили свій човен разом із фашистами, ціною власного життя)
- Чи можна вчинок дідів Платона і Савки назвати подвигом? Чому? (Так. Ціною власного життя старенькі дідусі подали моральний урок багатьом молодим бійцям)
- Прочитайте слова діда Платона: «*Душа, хлопче, вона буває всяка. Одна глибока та бистра, як Дніпро, друга, як Десна ось, третя, як калюжка – по-кісточки, а часом буває, що й калюжки нема, а так щось мокреньке, неначе, звиняйте, віл покропив*» (с. 138).
- Визначте тему повісті «Ніч перед боєм» (відображення віри у перемогу звичайних людей Платона Півторака і діда Савки, розкриття їх ролі у формуванні світогляду Петра Колодуб та інших героїв-захисників Вітчизни)
- Визначте ідею твору (оспівування героїзму, патріотизму самопожертви діда Савки і діда Платона; засудження боягузтва, зневіри, дезертирства)
- Які проблеми порушує автор в оповіданні? (життя і смерті, війни і миру, поколінь, патріотизму)
- Підберіть синоніми до слова «відступати», використавши словник синонімів і текст твору (відступати – втікати – зрікатися – відходити – зраджувати – подаватися – задкувати – пасувати)

3.2. Проблемне запитання

Чому О. Довженко наводить влучні філософські роздуми про війну в діалогічне мовлення персонажів? Яку роль вони відіграють? (О. Довженко широко вводить у тканину твору діалоги, які є виразниками психічного стану людини. Функціональна роль діалогів велика, бо порушується полемічна проблематика, зокрема осмислюються політичні, морально-етичні ідеї).

3.3. Пізнавальне завдання

– Окресліть сутність поняття іронія? (іронія – прихована насмішка; глузування, кепкування, глум);

– Дід Платон – життєлюб, з іронією говорить відступаючим: *«Скільки вас там може убити тая танкетка?»* (с. 139). Наведіть приклади з тексту, де головні герої в іронічній формі розмірковують про війну. У чому полягає використання такої форми оповіді?

– *«Марно п'єте. Це, хлопці, не ваші напої. Це напої бабські»* (с. 139) (Герой виражає глузливо-критичне ставлення до відступаючих);

– *«Іди, не крутись перед очима», «Ідіть собі під три чорти... Чорт вас носить»* (с. 137-138) (Письменник використовує апатію як маску, але діду Платону аж ніяк не байдуже до всього, що діється).

3.4. Коментар учителя

Письменник вводить іронію в репліки своїх персонажів з метою відображення особистого ставлення автора до віддзеркалення подій Другої світової війни.

IV. Підсумок уроку

4.1. Заключне слово вчителя

Отже, Олександр Довженко в оповіданні «Ніч перед боєм» змалював страшні реалії Другої світової війни. Дід Савка і дід Платон – справжні захисники й патріоти своєї держави, які не словом, а ділом зробили свій вклад в майбутню перемогу українського народу над нацистами.

V. Домашнє завдання

1. Написати вільне есе на тему: «Платон і Савка – уособлення всього українського народу, його невмирущого духу».

2. Читати повість Ніни Бічуї «Шпага Славка Беркути».